

เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เข้าใจหลักการเกี่ยวกับหลักสูตร และเข้าใจโครงสร้างของหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ในบทนี้มีเรื่องที่จะกล่าวถึงดังนี้คือ

โครงสร้างของหลักสูตรโดยทั่วไป สิ่งที่จะกล่าวถึงในเรื่องนี้มีความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 4 ซึ่งได้แก่ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กล่าวถึง ความสำคัญ ขบวนการ และข้อควรคำนึงในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และวิธีเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 กล่าวถึงความจำเป็นและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง ลักษณะโครงสร้างโดยทั่วไป

ประมวลปัญหาการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

โครงสร้างของหลักสูตรโดยทั่วไป

หลักสูตรที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษา และเป็นเครื่องช่วยในการดำเนินงานของโรงเรียน หลักสูตรที่ดีควร เป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม หลักสูตรที่สร้างขึ้นจะดีเยี่ยมอย่างไรก็ตาม จะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน และขึ้นอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรที่นำไปใช้ควรได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตดังนั้นวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรจึงควรได้รับความสนใจอย่างยิ่ง สิ่งที่จะกล่าวถึงในเรื่องนี้เป็นอันดับแรกคือความหมายของหลักสูตร และอันดับต่อไปจะกล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 4 ซึ่งได้แก่ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่าหลักสูตร (Curriculum) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ ในความหมายแรก หลักสูตรหมายถึง¹ บรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการที่จะก่อให้เกิดผลการเรียนที่โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม กูด (Good)² ได้ให้คำจำกัดความว่าหลักสูตรคือ (1) เนื้อหาวิชาที่จัดไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา (2) โครงการศึกษาที่โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน (3) กลุ่มของวิชาหรือประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดขึ้นสำหรับนักเรียน ภายใต้การแนะนำและการควบคุมของโรงเรียน เพื่อให้เห็นความหมายของคำว่าหลักสูตรกว้างขึ้น สุมิตร คุณานุกร³ ได้สรุปว่าหลักสูตรหมายถึง 3 สิ่งคือ (1) เอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้เรียน (2) โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และ (3) วิชาความรู้สาขาหนึ่งเกี่ยวกับหลักสูตร

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว อาจจะสามารถได้ว่าหลักสูตรหมายถึงสองสิ่งคือ

1. โครงการให้การศึกษา ซึ่งกำหนดว่าโครงการให้การศึกษาจะประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ควรจัดในรูปแบบใดจึงจะเหมาะสมและมีวิธีดำเนินการอย่างไร
2. เนื้อหาวิชาและการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน โดยนำเอาแก่นของโครงการศึกษาที่กำหนดไว้ในข้อ 1 มาแจกแจงรายละเอียดเพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรใช้ได้อย่างสะดวก เข้าใจและถูกต้อง

¹J. Galen Saylor and William M. Alexander, Curriculum Planning for Better Teaching and Learning (New York : Rinehart and Company, Inc., 1959), p. 4.

²Carter V. Good, Dictionary of Education (New York: McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 149.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2518*), หน้า 4-5.

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร คือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้และช่วยให้ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เข้าใจหลักสูตรที่พอและทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้ องค์ประกอบของหลักสูตรตามความเห็นของ ทาบ่า (Taba)⁴ นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญเรื่องหลักสูตรนั้นมีความเห็นว่าหลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบหรือมีรูปแบบอย่างไร ควรมี 4 องค์ประกอบเป็นอย่างน้อยคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหาวิชา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้อย่างต่าง ๆ กัน แต่รวมแล้วจะอยู่ในองค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 4 ของ ทาบ่า (Taba) นั้นเอง ซึ่งจะได้อธิบายถึงองค์ประกอบแต่ละส่วนต่อไป

ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายทางการศึกษาคือวัตถุประสงค์ในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ความมุ่งหมายทางการศึกษามีอยู่หลายระดับคือ ความมุ่งหมายระดับชาติ ความมุ่งหมายของระดับการศึกษาหรือความมุ่งหมายของ

⁴ Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice
(New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1967), p. 10.

หลักสูตร ความมุ่งหมายของหมวดวิชา ความมุ่งหมายของการสอน และความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ความมุ่งหมายแต่ละระดับ ควรสัมพันธ์สอดคล้องต่อกันในแต่ละระดับ และสามารถนำไปปฏิบัติได้⁵

ความมุ่งหมายทางการศึกษาโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ⁶

1. ความรู้ (Cognitive Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถทางสติปัญญา

2. ความรู้สึกทางอารมณ์ (Affective Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ วัฒนธรรม คุณธรรม ค่านิยม

3. ทักษะ (Psychomotor Domain) มีความมุ่งหมายเพื่อ พัฒนา ทักษะหรือ ความชำนาญ ในการใช้มือหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย 005321

ลักษณะของความมุ่งหมายทางการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว ช่วยในการกำหนดความ มุ่งหมายของหลักสูตร ว่ามีวัตถุประสงค์ที่จะเน้นหนักส่วนไหนมากและช่วยจัดความคุ้มครองหรือของ ความมุ่งหมายของหลักสูตร คอย

ความสำคัญของความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายทางการศึกษาโดยทั่วไปมีความสำคัญอยู่หลายประการคือ⁷

1. เป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมการศึกษา
2. เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. ช่วยให้ครูผู้สอนทราบกระบวนการและเป้าหมายของการใช้หลักสูตร

⁵ สุมิตร คุณานุกร เรื่องเดิม, หน้า 42-43.

⁶ Benjamin S. Bloom, Taxonomy of Educational Objectives (New York : David Mckay Company, Inc., 1967), p.p. 6-8.

⁷ สารัง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตรภาค 2 (พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2504), หน้า 18.

4. ช่วยในการกำหนดความมุ่งหมายและการบริหารงานของโรงเรียน
5. ช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล

ความกว้างและความแคบของระดับความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายทางการศึกษามีอยู่หลายระดับตั้งถาวรแล้ว แต่ละระดับมีความกว้างและความแคบแตกต่างกันไปคือ⁸

1. ความมุ่งหมายการศึกษาระดับชาติ อาจเรียกว่าปรัชญาการศึกษาหรือบิดาของการศึกษา บางครั้งอาจเรียกว่าแผนการศึกษาชาติ ความมุ่งหมายระดับนี้จะบรรจุเนื้อหาสาระที่แสดงถึงบทบาทหน้าที่ ขอบเขตพื้นที่ ลักษณะของความรู้และคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา เป็นความมุ่งหมายที่กว้างไว้อย่างกว้าง ๆ ให้สามารถยืดหยุ่นได้
2. ความมุ่งหมายแต่ละระดับการศึกษา เป็นความมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละระดับการศึกษา เช่นความมุ่งหมายของระดับประถมศึกษา ความมุ่งหมายของระดับมัธยมศึกษา ซึ่งความมุ่งหมายแต่ละระดับการศึกษานี้จะมีรากฐานมาจากความมุ่งหมายการศึกษาระดับชาติ
3. ความมุ่งหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายในระดับนี้ใกล้เคียงกับความมุ่งหมายในระดับที่ 2 หรือ อาจใช้แทนกันได้ ความมุ่งหมายระดับนี้มีความแคบและเฉพาะเจาะจงลงไปอีก มีลักษณะแปลงความมุ่งหมายระดับชาติ และความมุ่งหมายของระดับการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม บุคคล และท้องถิ่นมากขึ้น ตัวอย่างของความมุ่งหมายในระดับนี้ได้แก่ ความมุ่งหมายของหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518

⁸ สุมิตร กุณานุกร เรื่องเดิม, หน้า 37-43.

4. ความมุ่งหมายระดับมหาวิทยาลัย เป็นความมุ่งหมายเฉพาะลงไม่ในการถ่ายทอดความรู้ของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก

5. ความมุ่งหมายของการสอน เป็นความมุ่งหมายที่แคบและเฉพาะเจาะจงที่สุด โดยการแปลงความมุ่งหมายของระดับต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วเป็นการกระทำในการจัดการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของการสอนที่ชัดแจ้งเรียกว่า จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่เห็นได้ชัดเจนเป็นหลัก จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ⁹

- (1) การกำหนดพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้
- (2) กำหนดเงื่อนไข หรือสถานการณ์ซึ่งผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา
- (3) การกำหนดขอบเขต หรือมาตรการที่จะใช้วัดความสำเร็จของพฤติกรรม

ที่ผู้เรียนแสดงออกมา

สรุปแล้ว ความมุ่งหมายทางการศึกษามีหลายระดับแต่ละระดับควรมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่และควรอยู่ในแนวทางเดียวกันจากระดับกว้างในความมุ่งหมายระดับชาติ ไปสู่ความแคบ เฉพาะเจาะจงในความมุ่งหมายของการสอน แต่ละระดับต่างมีความสำคัญในตัวของมันเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ กมล สุทธิประเสริฐ, "การสร้างและประเมินวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร" วารสารการวิจัยทางการศึกษา, ฉบับที่ 1, เล่มที่ 4 (มกราคม - เมษายน 2517), หน้า 33.

เนื้อหาวิชา

ความมุ่งหมายและความสำคัญของเนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชาหมายถึง¹⁰ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ที่ให้แก่ผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่พึงประสงค์ได้

เนื้อหาวิชาเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร เพราะเป็นส่วนที่ตอบสนองความมุ่งหมายของการศึกษา หรือความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งเอาไว้ให้สัมฤทธิ์ผล การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ เข้ามามีส่วนในหลักสูตร ควรมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดี

หลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนรู้

ได้นักการศึกษาตั้งหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาไว้หลายท่าน แต่ในที่นี้จะยึดแนวของตาบา (Taba) ซึ่งมีอยู่ 6 ประการคือ¹¹

1. มีความเชื่อถือได้และเป็นแกนสารความรู้ของแต่ละสาขาวิชา
2. มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
3. มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง
4. สามารถสนองความต้องการ และความมุ่งหมายได้หลายประการ
5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
6. สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

¹⁰Vermon E. Anderson, Principles and Procedures of Curriculum Development. (New York : The Ronald Press Company, 1965), pp.140-144.

¹¹Hilda Taba, Op. cit., pp. 267-34.

การเลือกเนื้อหาวิชาอาจจะใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือใช้ทั้ง 6 เกณฑ์ ซึ่งเน้นหนักตามความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือความต้องการของสังคม นอกจากหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาแล้ว ยังมีเกณฑ์ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์แตกต่างกัน

หลักเกณฑ์ในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้

มีหลักเกณฑ์ที่จะช่วยเป็นแนวในการเลือกมีดังนี้คือ 12

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
2. ต้องเกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียนที่จะปฏิบัติ
3. ควรอยู่ในขอบเขตความสามารถทางกายของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้
4. ควรส่งเสริมจุดมุ่งหมายในการสอนหลาย ๆ ด้าน
5. ควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ได้คัดเลือกมาแล้วจะต้องนำมาจัดลำดับขั้นเสียก่อน เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้สูงสุดและสัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเดียวกันและระหว่างหลักสูตรที่ต่อเนื่องกันด้วย

หลักในการจัดลำดับขั้นของเนื้อหาวิชา

มีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ 13

1. จัดโดยยึดพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัยเป็นหลัก เพราะผู้เรียนในแต่ละวัยมีพัฒนาการต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน

¹² สุมิตร คุณานุกร เรื่องเดิม, หน้า 97-98.

¹³ ชำรง บัวศรี เรื่องเดิม, หน้า 34-41.

2. จัดโดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก โดยแบ่งเนื้อหาวิชาตามลำดับจากง่ายไปหายาก ตามความจำเป็นก่อนหลัง และตามประสบการณ์เดิมของนักเรียน

3. จัดตามความมุ่งหมายของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายใหม่

เมื่อได้เนื้อหาวิชาที่เลือกสรรแล้ว และนำมาจัดลำดับขั้นแล้วจึงบรรจุลงไปในหลักสูตร หลักสูตรแต่ละระดับย่อมมีเนื้อหาวิชาจากง่ายไปตามวุฒิภาวะของผู้เรียน เช่น เนื้อหาวิชาที่บรรจุลงไว้ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะได้นำการจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรระดับมัศึกษามากกล่าวในที่นี้ด้วย

การจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

แนวการจัดเนื้อหาวิชาจะยึดแนวการจัดเนื้อหาวิชาในระดับมัธยมศึกษาของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เพราะถือได้ว่าได้กลั่นกรองมาจากความคิดเห็นของบรรดานักวิชาการระดับสูงของไทย และถือได้ว่าการจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ยึดแนวของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นหลักด้วย

หลักการในการจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา จัดเนื้อหาวิชาเป็น 3 กลุ่ม คือ¹⁴

¹⁴สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 107 - 111.

1. วิชาบังคับร่วม เป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานที่จำเป็นต้องเรียนรู้ได้แก่ (1) วิชาที่สื่อสาร
 เสนอวิชาภาษา (2) วิชาที่จำเป็นสำหรับการเป็นมนุษย์และความเป็นไทย เช่น วิชาสังคมศึกษา
 (3) วิชาที่จำเป็นสำหรับบำรุงและพัฒนาบุคคล เช่น วิชาพหุนามัย

2. วิชาเลือก แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

2.1 วิชาเลือกกลุ่ม ก เป็นกลุ่มวิชาเลือกสำหรับผู้มีความต้องการเรียนวิชา
 สามัญ เช่น ภาษา สังคมศาสตร์ ศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์

2.2 วิชาเลือกกลุ่ม ข เป็นกลุ่มวิชาเลือกสำหรับผู้มีความต้องการทางด้านวิชา
 ชีพ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจ ศิลปกรรม

2.3 วิชาเลือกกลุ่ม ค เป็นกลุ่มวิชาเลือกที่เสริมกลุ่ม ก ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และ
 เสริมกลุ่ม ข ในเชิงปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น วิชาคณิตประยุกต์
 การกำจัดศัตรูพืช

3. วิชาเลือกเสรี เป็นกลุ่มวิชาที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนให้เลือกเรียนได้
 โดยอิสระ เพื่อให้ได้เรียนรู้เฉพาะอย่าง ส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรเบ็ดเสร็จระยะสั้นที่เป็นประโยชน์
 และช่วยเสริมวิชาบังคับร่วมและวิชาเลือกทั้ง 3 กลุ่มด้วย เช่น พิมพ์ดีด การเพาะเห็ดฟาง ฯลฯ

จากกลุ่มวิชาทั้ง 3 จะต้องมีรายวิชาต่าง ๆ ที่ให้เลือกเรียนได้ และที่ทุกคนต้องเรียน
 เหมือนกันด้วย

การจัดหมวดวิชา

การจัดหมวดวิชา คือการจัดรายวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระอย่างเดียวกัน หรือมีความ
 สัมพันธ์ต่อเนื่องกันเข้าไว้เป็นหมวดวิชาเดียวกัน เช่น หมวดภาษาไทย หมวดสังคมศึกษา ในหลักสูตร
 ประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 เนื้อหาวิชาที่มีการแบ่งเป็นสาขาวิชาหรือหมวดวิชา ไว้
 อย่างชัดเจน ในหมวดวิชาต่าง ๆ ประกอบด้วย รายวิชาที่กำหนดไว้ให้เรียนหรือเลือกเรียนได้ การ
 จัดหมวดวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรดังกล่าวจะไม่ขอลงมาถึงในที่นี้ สำหรับในสหรัฐอเมริกาในระดับ
 มัธยมศึกษาจัดเนื้อหาวิชาออกเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ มีการกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกไว้ด้วย

ที่สุดตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารหลักสูตรในแง่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสำรวจ
 ภูมิปัจจัยและจิตสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้อง
 คำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์การสอน

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียนต้องนำหลักสูตร
 มาศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่า จะต้องเตรียมหรือจัดหาอะไรบ้าง เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนิน
 ไปตามหลักสูตรให้ได้ผลดีที่สุด สิ่งที่ต้องจัดเตรียมคือ

1. จัดเตรียมอาคารสถานที่ ได้แก่การจัดเตรียมอาคารสถานที่ซึ่งเกี่ยวกับการเรียน
 การสอนตามหลักสูตร สิ่งที่ต้องจัดเตรียมคือ¹⁶ อาคารเรียน และอาคารประกอบอื่น ๆ ห้อง
 พักครู ห้องที่ใช้เกี่ยวกับบริหารและบริการ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์
 ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องศิลปศึกษา ห้องปฏิบัติการทางคหกรรม ห้องปฏิบัติการทางพาณิชย
 กรรม เรือนเพาะชำ แปลงสาธิต โรงฝึกงาน โรงพลศึกษา บริเวณโรงเรียน สนามกีฬา ฯลฯ

2. จัดเตรียมเอกสารหลักสูตร ควรจะมีจำนวนเพียงพอแก่การนำไปใช้ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้
 การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลดี เอกสารหลักสูตรได้แก่¹⁷ หนังสือหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร ประ
 มวลการสอน โครงการสอน หนังสือแบบเรียน คู่มือครู

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶เกษม สุกหอม และคนอื่น ๆ, ระเบียบวิธีสอนทั่วไป (พินิจโลก : โรงพิมพ์
 กระจุกไทย, 2517), หน้า 243.

¹⁷วณิช บรรจง วิชาการศึกษาด้านการสอน (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร
 การพิมพ์, 2516) หน้า 224-225.

3. จักร์เตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน เป็นสิ่งจำเป็นในการสอนในโรงเรียน สิ่งที่ควรจัดทำได้แก่¹⁸ วัสดุที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน วัสดุที่ใช้ในการทดลองและการฝึกงาน วัสดุครุภัณฑ์ สไลด์ ฟิล์มสตริป แผนภาพใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เทปและเครื่องเล่นเทป แผนเสียงและเครื่องเล่นแผนเสียง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ แผนภาพประกอบการเรียน ฯลฯ

บุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ในระดัโรงเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษากำหนดตำแหน่งครูไว้ 3 ประเภทคือ¹⁹

1. ครูฝ่ายบริหาร ได้แก่ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ และผู้ช่วย จำนวนผู้ช่วยมีไปตามเกณฑ์กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ ตำแหน่งผู้ช่วยมีอยู่สามตำแหน่งคือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยฝ่ายปกครองและผู้ช่วยฝ่ายธุรการ
2. ครูฝ่ายวิชาการ ได้แก่ครูหัวหน้าหมวดวิชา ครูประจำชั้นและครูที่สอนวิชาเฉพาะในหมวดวิชาต่าง ๆ
3. ครูฝ่ายบริการ ได้แก่ครูแนะแนว ครูบรรณารักษ์ ครูที่เป็นเป็นเจ้าหน้าที่จัดผลเจ้าหน้าที่ทะเบียน ฯลฯ

บุคลากรแต่ละประเภทดังกล่าวจะมีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งนี้จะไต่กลางถึงไว้ในพิ้นควย

¹⁸ Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965), p. 43.

¹⁹ วิทยุ สาร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516) หน้า 462-470.

หน้าที่ของผู้อำนวยการ หรืออาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่

มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน 8 ประการคือ²⁰

1. การบริหารบุคลากรโรงเรียน ซึ่งหมายถึงครู เจ้าหน้าที่คนงานและการโรง
เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย
2. การปกครองและแนะแนวนักเรียนตลอดจนการติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน
3. การบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับหลักสูตร แบบเรียนหนังสือ วัสดุประกอบการ
สอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ และการบริหาร การสอนเพื่อก่อให้เกิดการสอนที่มีประสิทธิภาพ
ที่สุด
4. การบริหารงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในฐานะที่โรงเรียนเป็นผู้นำของชุมชน
เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน
5. การจัดระบบบริหารในโรงเรียนกำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งงานแก่คณะบุคลากร
ของโรงเรียน จัดระบบบริหารภายในโรงเรียน
6. การบริหารอาคาร สถานที่ และพัสดุครุภัณฑ์
7. การบริหารงานธุรการ เอกสารต่าง ๆ การเงินและบริการต่าง ๆ ของโรง
เรียน
8. การประเมินผลงาน ซึ่งต้องทำเป็นระยะต่อเนื่องกันไป

²⁰ วิทยุ โสภณ เรื่องเติม, หน้า 172-173.

หน้าที่ของผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ

งานของครูใหญ่จึงกล่าวอาจจะมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบ ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ครูและนักเรียนมาก อาจจะมีผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ แยกออกไปทำหน้าที่คือ²¹

หน้าที่ของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ

มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของโรงเรียน เช่น เอกสารหลักสูตร แบบเรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ ควบคุมการสอน จัดตารางสอน จัดครูเข้าสอน ประสานงานกับมหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ฯลฯ

หน้าที่ของผู้ช่วยฝ่ายปกครอง

มีหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองนักเรียน เช่น ควบคุมความประพฤติและวินัยนักเรียน จัดบริการด้านต่าง ๆ แก่นักเรียน

หน้าที่ของผู้ช่วยฝ่ายธุรการ

มีหน้าที่ควบคุมการทะเบียน บัญชีของโรงเรียน เขียนใบสุทธิและใบรับรอง ร่างหนังสือโต้ตอบและรับส่ง คุนแลพัสดุ ทรัพย์สิน ฯลฯ

หน้าที่ของหัวหน้ามหาวิทยาลัย

หัวหน้ามหาวิทยาลัยจะมีหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยนั้น ๆ โดยทั่วไปมีหน้าที่ดังนี้²²

²¹พนัส หันนาคินทร์, หลักบริหารโรงเรียน (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 35-36.

²²เรื่องเดียวกัน, หน้า 66-67.

1. จัดทำประมวลการสอนโครงการสอนและแผนการสอนในมหาวิทยาลัยของตน
2. ติดต่อประสานงานและสร้างความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยอื่น
3. ดูแลจัดหาตำราเรียนหรือหนังสือประกอบการเรียนการสอน
4. กำหนดมาตรฐานและวิธีประเมินผลการเรียนของนักเรียนในมหาวิทยาลัยของตน
5. ทำหน้าที่พิเศษการสอนแก่ครูในมหาวิทยาลัย
6. ช่วยเหลือและแนะนำครูใหญ่ในการหาครูใหม่
7. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนติดต่อประสานงานกับผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ

หน้าที่ของครูผู้สอน

หน้าที่โดยตรงของครูคือทำหน้าที่สอนนักเรียน แต่ครูยังมีบทบาทและหน้าที่อื่น ๆ รวมอยู่ด้วย สรุปไว้ความบทบาทหน้าที่ของครูคือ²³

1. ทำหน้าที่เป็นผู้สอนตามรายวิชาที่รับผิดชอบ
2. เป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือและแนะแนวทางแก่นักเรียน
3. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม
4. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา
5. ทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับคนทั่วไป

หน้าที่เจ้าหน้าที่บุคคล

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร ประโยชน์ชมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 โรงเรียนต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่บุคคล ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวัดผลของโรงเรียน เพื่อให้เห็นลักษณะ

23

Earl V. Pullias and James D., Young, A Teacher is Many Things. (New York : Indiana University Press., 1968), p. 127.

การบริหารหลักสูตร ในระดับโรงเรียนอย่างแท้จริงจะชอนำเอาคำสั่งโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์
ที่ 37/2518 เรื่องแต่งตั้งกรรมการวัดผลและกรรมการทะเบียนนักเรียนมากลาวในที่นี้ เจาหน้าที่
วัดผล มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. ควบคุมดูแลเพื่อให้การวัดผลการศึกษาเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
2. ตรวจสอบ คัดแนบเก็บและคั่นมาตรฐานของทุกวิชา ทุกชั้น
3. ร่วมมือกับฝ่ายวิชาการ ในการปรับปรุงข้อทดสอบ การทดสอบและการประเมินผล
4. ส่งเสริมและร่วมมือกับคณะครู ในการวิเคราะห์ข้อสอบ
5. ให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือ คณะครูในการสร้างข้อทดสอบ
6. ให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือครูในการให้ระดับคะแนน
7. ทำการรวบรวมข้อสอบที่ทำกรวิเคราะห์แล้ว
8. ร่วมมือกับฝ่ายแนะแนวในการหาข้อมูลต่าง ๆ
9. เป็นเจ้าหน้าที่สถิติของโรงเรียนคานการวัดผล ประเมินผล
10. เป็นผู้ประสานงานในการรวบรวมแลกเปลี่ยนข้อทดสอบกับโรงเรียนอื่น หรือหน่วย

งานอื่น

11. จัดทำ ตรวจสอบ ตรวจสอบเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ แบบพิมพ์ที่ใช้เกี่ยวกับการวัดผล
เช่น ค. 2 ก บัญชีคะแนนเก็บ การให้นำหนักคะแนนของแต่ละวิชา เป็นต้น
12. เก็บรวบรวมแบบพิมพ์ที่ใช้เกี่ยวกับการวัดผลของแต่ละสาขาวิชาทุกชั้น

หน้าที่เจาหน้าที่ทะเบียน

การนำหลักสูตรไปใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรที่เป็นระบบหน่วยกิต โรงเรียนจะต้องจัดให้มีเจาหน้าที่ทะเบียน ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับทะเบียนนักเรียน เพื่อให้เห็นลักษณะการบริหารหลักสูตรในระดับโรงเรียนอย่างแท้จริง จะชอนำเอาคำสั่งโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ ที่ 37/2518 เรื่อง แต่งตั้งกรรมการวัดผลและกรรมการทะเบียนนักเรียน มากลาวในที่นี้ เจาหน้าที่ทะเบียนมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

ฝ่ายทะเบียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. จัดทำแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่จะต้องใช้เกี่ยวกับฝ่ายทะเบียน เช่น ทำทะเบียนสะสมผลการเรียน คำร้องขอเปลี่ยนโปรแกรมการเรียน หนังสือรับรองผลการเรียน
2. ร่วมมือกับฝ่ายวิชาการในการจัดโปรแกรมการเรียน
3. ร่วมมือกับครูประจำชั้น ในการทำทะเบียนสะสมผลการเรียน
4. รับผิดชอบร่วมกับฝ่ายแนะแนว
5. รับทำคำร้องขอเปลี่ยนโปรแกรมการเรียน เพิ่ม-ลด รายวิชาที่จะเรียน
6. ประกาศผลการขอเปลี่ยนโปรแกรม เพิ่ม-ลดรายวิชาที่จะเรียน
7. ขออนุมัติผลการสอบประจำภาคของนักเรียน
8. รับคำร้องขอสอบแก้ตัว และประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์สอบแก้ตัว และสอบทดแทน
9. ออกรายการผลการเรียน เมื่อนักเรียนจบหลักสูตร หรือขอใบรับรองผลการเรียน
10. ขออนุมัติผลการเรียนเมื่อนักเรียนจบหลักสูตร
11. อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียน

หน้าที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ห้องสมุดเป็นหน่วยงานในโรงเรียนที่จะช่วยในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมีคุณภาพดี เป็นแหล่งที่สนองความต้องการตามความสนใจและช่วยให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง โรงเรียนควรจัดห้องสมุดเพื่อให้บริการแก่นักเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรด้วย บุคลากรที่เป็นบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรมีหน้าที่ดังนี้

1. จัดหาหนังสือ สิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในห้องสมุด และให้มีปริมาณเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

2. ทาทางปรับปรุงส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้ หอสมุดให้เป็นประโยชน์ต่อการ
 สอนการ เรียน

3. ติดต่อกับครูสอน เพื่อจัดหาหนังสือเข้าหอสมุดให้ตรงตามวิชาที่สอน หรือให้
 บริการหนังสือให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรืออ่านประกอบ

4. จัดทำโครงการและส่งเสริมให้กิจกรรมเกี่ยวกับหอสมุดอย่างสม่ำเสมอ

5. จัดเวลาและวางระเบียบการใช้หอสมุดและการยืมหนังสือ

6. เก็บสถิติการใช้หอสมุด และพยายามปรับปรุงหอสมุดให้ดีขึ้นตลอดเวลา

หน้าที่ของ เจ้าหน้าที่แนะแนว

เนื่องจากการเรียน ตามหลักสูตรอาจจะเป็นสิ่งยุ่งยากซับซ้อน สำหรับนักเรียน เช่น
 การเลือกวิชาเรียน การเลือกโปรแกรมการเรียนและการเลือกอาชีพในอนาคต การแนะแนวจึงมี
 บทบาทสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของหลักสูตร และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะได้รับผลจาก
 ความมุ่งหมายของการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่แนะแนวควรมีหน้าที่ดังนี้²⁵

1. ศึกษาความต้องการของหลักสูตร เพื่อจัดโครงการแนะแนวให้มีส่วนสัมพันธ์กับ
 หลักสูตร และโครงการศึกษาของโรงเรียน

2. จัดครูเข้าโครงการแนะแนว เพื่อให้ครูแต่ละคนทราบความมุ่งหมาย หน้าที่ ที่มี
 ต่อโครงการแนะแนว และขอความร่วมมือจากครูทุกคน

3. จัดทำและหาเครื่องมือ เครื่องใช้ ของแนะแนวและอื่น ๆ

4. ให้ความสะดวกแก่นักเรียนที่มาขอรับบริการ โดยการจัดเวลาและเจ้าหน้าที่แนะแนว
 ตามวันและเวลาที่จัดไว้

²⁵อนันต์ อนันตรังสี, หลักการแนะแนว (พระนคร : โอเคียนส์โตร์, 2514), หน้า

5. ให้บริการแนะแนวที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคน เช่นการเลือกวิชาเรียน
ช่วยวางแผนการเรียนต่อและการประกอบอาชีพ ช่วยแนะนำเรื่องส่วนตัว ฯลฯ และอื่น ๆ ตามที่
เห็นสมควร

6. พยายามหาแหล่งข้อมูล วิชาการ และองค์การต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์
ในการให้บริการแนะแนว

7. ทวีติการให้นักเรียนสนใจเข้ารับบริการแนะแนวและขอความช่วยเหลือและสนับสนุน
ในการดำเนินการแนะแนวจากผู้บริหาร โรงเรียน

การสอนของครู

การสอนของครู เป็นกิจกรรมสำคัญในการนำเอาหลักสูตร ไปใช้ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผล
ตามความมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การสอนของครู เป็นสำคัญ ดังนั้นก่อนที่จะดำเนินการ สอนครู จะต้อง
เตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังตัวอย่างละเอียดต่อไปนี้คือ²⁶

1. ทำความเข้าใจและยึดถือวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
เป็นแนวในการสอน ครูทุกคนจะต้องศึกษาและพิจารณาหลักสูตรอย่างละเอียดถี่ถ้วน ครูบางคน
ทำการสอนทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นหลักสูตรไม่ทราบความมุ่งหมายของหลักสูตร ครูแต่เนื้อหาที่สอนไปตาม
นั้น นับว่าเป็นการ กระทำที่ไม่ถูกต้อง ผลเสียก็จะตกอยู่ที่ผู้เรียนและจะเป็นผลเกี่ยวโยงไม่ถึงหลัก
สูตรควย

2. กำหนดลักษณะของพฤติกรรมและวัตถุประสงค์ของพฤติกรรมนั้น และเลือกสรร ค
กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำใ้ผู้เรียนมีพฤติกรรม เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
ซึ่ง เท่ากับเป็นการ เตรียมยุทธศาสตร์ สำหรับการ ดำเนินการ เรียบการ สอนนั่นเอง ครูควร กำหนด

²⁶ปราณี เถลิงพลและคณะ, หลักสูตรมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 35-36.

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการสอนทุกครั้ง เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการสอนและการประเมินผลด้วย แต่การสอนจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประกอบอีกหลายประการ

3. วิธีสอน การสอนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการของหลักสูตร ครูปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนจะต้องคำนึงถึงวิธีสอนทาง ๆ ด้วย จะต้องพิจารณาการเลือกให้เหมาะสมกับความมุ่งหมาย ลักษณะของ เนื้อหาวิชา ตลอดจนความเหมาะสมในกันอื่น ๆ ด้วย แต่หาวิธีสอนนั้นไม่มีวิธีสอนใดที่สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นการสอนจะต้องใช้พิจารณาเลือกให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ด้วย วิธีสอนที่อาจนำมาใช้ได้คือ การบรรยาย การอภิปรายและซักถาม การฝึกปฏิบัติ การสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ การแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตนเอง การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการสอนโดยจับบทบาทและสถานการณ์จำลอง²⁷ นอกจากวิธีสอนทั้ง 8 วิธีดังกล่าวแล้ว อาจจะใช้วิธีอื่น ๆ อีกตามความเหมาะสม นอกจากวิธีสอนแล้ว สิ่งที่น่านำมาใช้ประกอบการสอนคืออุปกรณ์การสอน เพื่อช่วยกระตุ้นหรือเร้าจากความสนใจของเด็ก ช่วยให้เห็นได้ชัดขึ้นและรวดเร็วขึ้นและช่วยให้กระบวนการสอนเป็นไปโดยที่เด็กเกิดการรับรู้จากบทเรียนโดยผ่านประสบการณ์สัมผัสทั้งห้า และที่สำคัญก็คือช่วยประหยัดเวลาในการสอนของครู ส่วนประกอบสำคัญของการสอนอีกประการหนึ่งก็คือการวัดผล การวัดผลเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอนซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้วิธีวัดผลที่เหมาะสมและสะดวกในการปฏิบัติ และสิ่งสำคัญที่ของคำนึงถึงก็คือการวัดผลจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอนและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย ส่วนการสอนนั้นนอกจากจะต้องเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมแล้วควรคำนึงถึงความมุ่งหมายของการสอนในแต่ละวิชา ซึ่งมีความแตกต่างกันด้วย

²⁷ สมิตร์ คุณานุกร เรื่อง เกม, หน้า 137-145.

ความแตกต่างของการสอนในหมวดวิชาต่าง ๆ

เนื่องจากในแต่ละหมวดวิชาจะมีจุดมุ่งหมายของหมวดวิชาและเนื้อหาวิชาแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของหมวดวิชานั้น ๆ ดังนั้นในคานการ สอน นอกจากจะใช้หลักวิธีสอนทั่วไปแล้ว ควรจะใช้วิธีสอนเฉพาะของแต่ละหมวดวิชาที่มีลักษณะแตกต่างกันด้วย หลักการ สอนวิชาเฉพาะ ในแต่ละหมวดวิชาสรุปได้ดังนี้

หมวดวิชาภาษาไทย

การสอนภาษาไทยมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนให้สามารถ ใ้ภาษาไทยได้ดีทั้งการ ฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิดคือสื่อสาร วิธีสอนควรใช้วิธีที่ได้เห็น ได้ ลงมือทำจริงให้ผ่านประสบการณ์สัมผัสทั้ง 5 ควรใช้อุปกรณ์และให้เหมาะแก่เรื่องและกิจกรรม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและรอง เช่นรูปภาพ หุ่นจำลอง แผนเสียง เทปบันทึกเสียง ฯลฯ²⁸

หมวดวิชาสังคมศึกษา

การสอนสังคมศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อสนอง ความต้องการ ของมนุษย์ เป็นการจัดการ แก่สังคม และใหญ่เรียนมีความรู้ความเข้าใจสภาพและปัญหาของสังคม การอยู่รวมในสังคม การ สอนวิชานี้ต้องอาศัยความเข้าใจ และความคิดสรุป รวบรวมยกเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ควรให้มีประสั ษณ์จริงในสิ่งใกล้ตัว เช่น การศึกษานอกสถานที่ การใช้อุปกรณ์ จะช่วยใหญ่เรียนเข้าใจได้ดีขึ้น เช่นใช้แผนที่ รูปภาพ หุ่นจำลอง ภาพยนต์ ฯลฯ²⁹

²⁸ รุ่งรัตน์ อิศรภักดีและคณะ, วิธีสอนภาษาไทยชั้นมัธยม (พระนคร : โรง พิมพ์คุรุสภา, 2505), หน้า 1-44.

²⁹ คำรง มัชฌมบัณฑิต, วิธีสอนสังคมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 16-129.

หมวดวิชาพลานามัย

การสอนมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งสุขภาพทางกาย และทางจิตใจ วิธีสอนที่ใช้ความมุ่งให้นักเรียนมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อุปกรณ์การสอน ใค้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ เครื่องกีฬา เครื่องกรีฑา โรงพลศึกษา สนามกีฬา และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ³⁰

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์

การสอนมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต รู้จักแก้ปัญหา และศึกษาค้นคว้าทดลอง วิธีสอนอาจใช้ได้หลายวิธีเช่น ใช้การบรรยาย การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งจำเป็นมากเช่น วัสดุที่ใช้ในการทดลอง หอปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ แผนภูมิ แผนภาพ เครื่องยนต์จำลอง ฯลฯ³¹

หมวดวิชาคณิตศาสตร์

การสอนมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลข มาตราและสูตรต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับเหตุผลและหลักเกณฑ์พิสูจน์ได้ วิธีสอนมุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม รู้จักการคิดคำนวณและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์การสอนควรใช้เหมาะสมกับบทเรียน เช่น แผนป้ายสำลี เครื่องวัดมุม รูปทรงเรขาคณิต ฯลฯ³²

³⁰ จรินทร์ ธานีรัตน์, วิชาการพลศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, 2513), หน้า 397-453.

³¹ วิน เชื้อโพธิ์ทัก, วิธีสอนวิทยาศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517), หน้า 27-58.

³² ยุกิน พิพิธกุล, พฤติกรรมกรเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518 (อัดสำเนา)

หมวดวิชาภาษาอังกฤษ

การสอนมีความมุ่งหมายให้สามารถใช้ภาษาได้จริงทั้ง พูด ฟัง อ่าน เขียน วิธีสอนต้องจัดเตรียมให้นักเรียนมีประสบการณ์ได้ใช้ภาษาจริง ๆ เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและฝึกทักษะทั้ง 4 อุปกรณ์การสอนที่ใช้ เช่น รูปภาพ แบนเสียง เทป บัตรคำ ทุนจำลอง ห้องปฏิบัติการทางภาษา ฯลฯ³³

หมวดวิชาศิลปศึกษา

การสอนมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์เป็นแนวทางให้ศึกษาต่อไปในการยึดเป็นอาชีพ วิธีสอนมุ่งให้รู้จักการคิดประดิษฐ์ ออกแบบรู้จักการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ อุปกรณ์ที่ใช้เป็นไปตามประเภทของวิชา เช่น เลื่อนผ้า สี ไม้ ฯลฯ และสิ่งที่มีความรู้คือห้องศิลปศึกษา³⁴

หมวดวิชาชีพหรือศิลปปฏิบัติ

การสอนมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านวิชาชีพ เพื่อศึกษาไปทางด้านวิชาชีพ หรือออกไปประกอบอาชีพ วิธีสอนมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์และการฝึกงาน อุปกรณ์การสอนที่ใช้ขึ้นอยู่กับประเภทของวิชา เช่น เครื่องมือการเกษตร เครื่องมือทางด้านคหกรรม ฯลฯ และที่จำเป็นสำหรับหมวดวิชานี้ คือ โรงฝึกงาน³⁵

³³ สุไร พงษ์ทอง เจริญ, วิธีสอนภาษาอังกฤษ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 21-129.

³⁴ เชื้อ สารินาน และคนอื่น ๆ, หลักการศึกษาศาสตร์ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 424-428.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 428-430.

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตร ไปใช้ ในระดับ โรงเรียน นั้นจะ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอย่างน้อย สองประการ คือ การบริหารหลักสูตร ซึ่งเป็นหน้าที่ของ ผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งจะต้อง ดำเนินการ จัดเตรียม เกี่ยวกับบุคลากร อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์การสอน ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ส่วน การสอนของครู ก็เป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะทำให้หลักสูตร สัมฤทธิ์ผลหรือไม่ การสอนของครู นอกจากจะต้องคำนึงถึง ขบวนการในการ เรียนการสอนแล้ว จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ หลักสูตรด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น ๆ ตลอดจนเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ดำเนินการสอน ซึ่งรวมถึง การเลือกวิธีสอน อุปกรณ์และอื่น ๆ เป็นไปตาม แนวทางที่หลักสูตรกำหนดไว้ อันจะเป็นผลดีกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้กำหนดหลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอน และตัวนักเรียนเองด้วย

การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร คือ³⁶ การหาคำตอบว่าหลักสูตร สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ใน ความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ

ขอบเขตของการประเมินผลหลักสูตร มีขอบเขตรวมถึง³⁷

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร ได้แก่ การวิเคราะห์การกำหนดความมุ่งหมาย และการเลือกและจัดเนื้อหาวิชาพร้อมด้วย ประสิทธิภาพประกอบการ เรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ผู้วิเคราะห์ต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการวิจัย เขาช่วย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ผลของการวิเคราะห์ยังประเมินผลหลักสูตรนั้นไม่ได้จะต้องพิจารณาถึงการนำหลักสูตร ไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สองในการประเมินผลหลักสูตร

³⁶ สุมิตร คุณานุกร เรื่องเดิม, หน้า 7.

³⁷ เรื่องเดิม, หน้า 198-201.

2. การวิเคราะห์ขบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งหมดของโรงเรียน ผู้วิเคราะห์ต้องเฝ้าตรวจสอบและสังเกตประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องมือที่ไร้ออกมาในรูปของเกณฑ์ประเมินผลโรงเรียน ข้อมูลจากการประเมินผลของการปฏิบัติในแต่ละหมวดหมู่ จะช่วยชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความพร้อมของโรงเรียนและนำมาพิจารณาประกอบการประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้

3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของเด็ก ในประเด็นนี้มีการสอบเด็กรวมอยู่ด้วย ผลการสอบจะดีหรือเดานั้นมีปัจจัยอื่น ๆ มากมายเข้ามาเกี่ยวข้องในการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ครูหรือผู้วิเคราะห์หลักสูตรต้องเฝ้าเทคนิคและเครื่องมือต่าง ๆ เข้าช่วยในการวินิจฉัยปัญหาและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก เช่นใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตชั้นเรียน ฯลฯ นอกจากการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของการเรียนภายในชั้นเรียนและภายในโรงเรียน แล้วยังครอบคลุมไปถึงการติดตามดูว่านักเรียนที่จบหลักสูตรออกไปแล้วมีความรู้ความสามารถ และทัศนคติตรงตามที่มีความมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดไว้หรือไม่

ข้อมูลจากการวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวมาแล้ว จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ประเมินได้ว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงไร และควรมีการวิเคราะห์กิจกรรมอีกประการหนึ่งคือ

4. การวิเคราะห์โครงการประเมินผล ในการประเมินผลหลักสูตรแนวผู้ประเมิน จะได้กำหนดความมุ่งหมาย นโยบายและแผนงานในการประเมินไว้อย่างดีแล้ว ก็ตาม ในทางปฏิบัติจริง ผู้ประเมินควรวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการประเมินผลประกอบไปด้วย เพราะผลการวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตร อาจจะบ่งชี้ให้เห็นการประเมินแล้ว ทำให้ผลของการประเมินที่ได้รับไว้มันตรง

หลังจากการวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรแล้ว ผู้พัฒนาหลักสูตรควรนำผลที่ได้ไปพิจารณาหาทางแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ขอบทรวงที่เป็นมาในอดีตของหลักสูตรมัธยมศึกษา

การประเมินผลหลักสูตรจะชี้ให้เห็นส่วนดีและส่วนที่บกพร่องของหลักสูตรได้ จากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ของกองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ ทำให้เห็นขอบทรวงของหลักสูตรดังกล่าว และนำเอาขอบทรวงนั้นมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ได้ รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรดังกล่าวชี้ให้เห็นขอบทรวงของหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503 สรุปเป็นแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร ได้ดังนี้คือ³⁸

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 ไม่ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายไว้อย่างชัดเจน และไม่ได้แยกความมุ่งหมายของสายสามัญและสายอาชีพออกจากกัน
- 1.2 ความมุ่งหมายของหลักสูตรกว้างเกินไปไม่ได้คำนึงถึงและเน้นความต้องการของบุคคลและสังคม รวมทั้งความเหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- 1.3 ความมุ่งหมายของหมวดวิชาบางหมวดวิชาีมากเกินไปและไม่ชัดเจน ทำให้ครูไม่สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องครบถ้วน และยากแก่การกำหนดความกว้างความลึกของเนื้อหาวิชา ตลอดจนการจัดอัตราเวลาเรียน

2. เนื้อหาวิชา

- 2.1 เนื้อหาวิชาบางวิชาไม่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันบางวิชาซ้ำซ้อนกัน และไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าเรียนใดควรสอนเนื้อหาอันมากน้อยหรือลึกซึ้งเพียงใด

³⁸ กองพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503" วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 4, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2517), หน้า 10-18.

- 2.2 กำหนดเนื้อหาวิชาสามัญให้แต่ละสายเรียนมากเกินไป จนไม่อาจสนองความต้องการของแต่ละสายได้
- 2.3 ไม่ได้จัดวิชาให้เลือกรเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล

3. การนำหลักสูตรไปใช้

- 3.1 ประกาศใช้หลักสูตรใหม่โดยไม่ได้เตรียมการใช้หลักสูตรใหม่พร้อมเสียก่อน เช่นวัสดุประกอบการใช้หลักสูตร เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และบุคลากร
- 3.2 โรงเรียนส่วนมากไม่มีบริการแนะแนวที่สามารถช่วยให้นักเรียนได้เรียนตามเอกัฒภาพอย่างแท้จริง
- 3.3 วิชาวัสดุประกอบการใช้หลักสูตร เช่น แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ คู่มือครูและวัสดุอุปกรณ์การสอน

4. การประเมินผล

- 4.1 นักเรียนส่วนมากยังมีความรู้ไม่ได้มาตรฐานและโรงเรียนไม่ทราบมาตรฐานการสอนของตน จึงไม่มีการแก้ไขปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น
- 4.2 มิได้ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ใช้ข้อสอบรวมและการคิดคะแนนรวมเป็นเกณฑ์พิจารณาการได้-ตก ซึ่งไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนของนักเรียน ทำให้การสอนไม่ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ เพราะโรงเรียนมุ่งหวังแต่จะให้เด็กของตนสอบได้
- 4.3 ผู้เกี่ยวข้องกับการสอน และการประเมินผลจำนวนมาก ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลและประโยชน์ของการประเมินผลเพียงพอ

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

มีนักการศึกษาหลายคนกล่าวว่า หลักสูตร จะอยู่คงที่ไว้ได้ จะต้องมี การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันอยู่เสมอ เช่น เอกวิทย์ ฅ ถวาง³⁹ ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร ว่าเกิดจาก ความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงทาง คำนวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและความเปลี่ยนแปลงทาง คำนทฤษฎีการ เรียนรู้ ส่วนการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้น ตาม (Taba)⁴⁰ กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยน ระบบหรือ โครงสร้างของหลักสูตร เดิม ส่วนการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการ เปลี่ยนแปลงทั้ง ระบบหรือ โครงสร้างของหลักสูตร เดิม

ดังนั้น เมื่อนำเอาหลักสูตร ที่สร้างขึ้นใหม่และมีการปรับปรุงหลักสูตรมาถึงจุด ๆ หนึ่งซึ่ง สภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปมากจนยากแก่การปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดคล้องและเหมาะสม ได้แล้ว จึงจำเป็นต้องมีการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การประกาศใช้หลักสูตร ประโยชน์นิยมศึกษาตอนปลาย ยุทธวิธีการ 2518 แทนหลักสูตร เก่า แต่การ เปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะต้องมีขบวนการ ในการดำเนินงานที่ดี และมี ข้อดีที่ควร คำนึงถึงอยู่หลายประการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁹ เอกวิทย์ ฅ ถวาง, "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา" วารสารวิสามัญศึกษา ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (มีนาคม 2513), หน้า 3-6.

40

Hilda Taba, *Op. cit.*, p. 554

ขบวนการในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ควรมีขบวนการดังนี้คือ⁴¹

1. วิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ว่าจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่หรือไม่ ถ้าจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงก็ดำเนินการขั้นตอนไปคือ
2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการทางด้านต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา
3. กำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ดังกล่าวแล้วในข้อ 2
4. กำหนดรูปแบบของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้
5. นำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้
6. ประเมินผลหลักสูตรที่นำไปทดลองใช้ เพื่อแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง แต่ถ้าผลจากการประเมินผลปรากฏว่าได้ผลดีและเหมาะสมแล้ว จึงนำเอาหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ในโรงเรียนได้

แต่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย เช่น ครู นักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยตรงต้องยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงจะได้ผลสมบูรณ์ จึงมีข้อที่ควรคำนึงถึงในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรด้วย

⁴¹ Forest E. Conner and William J. Ellena, Curriculum Handbook for School Administration (Washington : American Association of School Administrators, 1967), p. 315.

ขอควรคำนึงโดยทั่วไปในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร มีข้อควรคำนึงถึงดังนี้⁴²

1. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะต้องทำอย่างมีระบบ มีการวางโครงการและแผนงานอย่างดี นอกจากนี้ยังต้องอาศัยทักษะในการเป็นผู้นำ อาศัยสติปัญญา ทักษะและประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง
2. ต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ต้องอาศัยการรวมแรงรวมใจจากบุคคลหลายฝ่ายและมีความสัมพันธ์อันเสมอภาคกัน มีการประสานงานกันอย่างกว้างขวาง มีการสื่อสารแบบคดงตัวและเป็นกระบวนการสองทาง
4. บุคคลที่ได้รับผลกระทบกระเทือนจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงด้วย
5. ต้องอาศัยพื้นฐานทางค่านิยมทางปรัชญา สังคมและวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ธรรมชาติและลักษณะของกระบวนการเรียนรู้และความรู้ที่เป็นประโยชน์
6. ควรอาศัยการทดลอง การสำรวจและการศึกษาวิจัย ซึ่งต้องทำติดต่อกันไปตลอดเวลา

นอกจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะต้องมีขบวนการที่ดี และมีข้อที่ควรคำนึงถึงแล้ว จะต้องใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น ๆ ด้วย ส่วนจะใช้วิธีใดนั้นจะต้องพิจารณาความรอบคอบและให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

⁴²Jack R. Frymier and Horce Hawn, Curriculum Improvement for Better Schools (Ohio : Charles A. Jones 1970), pp. 22-23.

วิธีเปลี่ยนแปลงหลักสูตร มีอยู่หลายวิธีแต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งจะไดกล่าวถึงวิธีการและข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีไว้ควย ทาบ (Taba)⁴³ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไว้ว่าจะเปลี่ยนแปลงได้ 2 วิธีคือ

1. เปลี่ยนแปลงโดยระดับผู้บริหาร (Administrative Approach) เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเบื้องบนลงมาสู่เบื้องล่าง โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายและสร้างหลักสูตรขึ้น แล้วส่งมาให้ครูเป็นผู้นำไปปฏิบัติข้อดีของวิธีนี้มีอยู่หลายประการ เช่น มีความรวดเร็วในการดำเนินงาน ถูกต้องตามหลักการเพราะใช้ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการในระดับสูง และขอบเขตการเปลี่ยนแปลงอยู่ใวงกว้าง แต่การเปลี่ยนแปลงนี้มักไม่ค่อยประสบผลสำเร็จในการนำไปใช้ในท้องเรียน เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหลักสูตร แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงทักษะและทัศนคติของครูผู้สอน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้นำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งได้แก่ครูและไม่ส่งเสริมแรงคสใจในการปฏิบัติตามนโยบายนี้ได้รับมา เพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงควย
2. การเปลี่ยนแปลงจากเบื้องล่างสู่ เบื้องบน (The Grass-Roots Approach) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากส่วนย่อย ๆ ในระดับล่างสุดไปสู่ระดับสูง หรือขยายขอบเขตกว้างออกไปอีก วิธีนี้ครูผู้สอนในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ถ้าจะให้สมบูรณ์ประชาชนในท้องถิ่นและนักเรียน ครูได้เขารวมในกระบวนการนี้ควย ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิมีบทบาทน้อยลง เสมือนเป็นผู้ประสานงานและคอยให้ความช่วยเหลือ แม้การ เปลี่ยนแปลงวิธีนี้จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องจากวิธีแรก แต่ก็มีข้อบกพร่องอยู่หลายประการควยกันเช่น ดำเนินการไปได้อย่างเชื่องช้า การขยายขอบเขตการเปลี่ยนแปลงออกไปทำได้ยาก ขอบเขตของบุคลากรที่มีส่วนร่วมมากมายจนยากในการจัดระบบการทำงาน นอกจากนี้บุคลากรที่มีส่วนร่วมอาจจะขาดความรู้ในการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรอีกควย

⁴³Hilda Taba, Op. Cit., p. 447.

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 วิธี ดังกล่าวแล้ว สุมิตร คุณานุกร⁴⁴ ยังได้กล่าวถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพิ่มเติมอีก 3 วิธีคือ

3. การเปลี่ยนแปลงโดยวิธีสาธิต (Demonstration Approach) เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยครูเป็นผู้ทดลองทำในขอบเขตที่จำกัดก่อน เมื่อใดผลเป็นที่น่าพอใจจึงขยายขอบเขตการทดลองออกไป เมื่อใดผลเป็นที่น่าพอใจอีก ก็พร้อมใจกันเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ข้อดีของวิธีนี้ก็คือลดความต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ครูมีส่วนร่วมและเกิดการปฏิบัติได้จริง แต่ก็ยังมีข้อเสียหลายประการด้วยกันคือ อยู่ในขอบเขตที่แคบ อาจจะไม่มีคนอื่นคอยตามหรือเห็นด้วย หรือมีปัญหาในการสื่อสาร ขาดการคำนึงถึงระบบและขบวนการในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งขบวนการและสภาพของประเทศไทยยังไม่สามารถทำนายให้วิธีการนี้เกิดผลได้อย่างจริงจัง

4. วิธีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบระเบียบ (Systemetic Approach) เป็นวิธีการที่มีขบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร แล้วหาวิธีแก้ปัญหาที่สอดคล้องกันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปตามทิศทางและความชอบเขตที่ต้องการ ข้อดีของวิธีการนี้มีอยู่หลายประการคือ เน้นขบวนการปรับปรุงทั้งระบบเป็นขั้นตอนทุกแง่มุม คำนึงถึงความต้องการของคนและหน่วยงานสัมพันธ์ และคำนึงถึงอิทธิพลต่าง ๆ ที่จะทำการเปลี่ยนแปลงล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จ แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่อีก คือยังไม่สามารถรับประกันผลการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติหรือการสอนของครูได้

5. วิธีเปลี่ยนแปลงโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action Research Approach) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะศึกษาและวิจัยหลักสูตร แล้วนำเอาผลการวิจัยมาพิจารณาประกอบการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้โดยลึกลับขึ้นกว่าเดิม และยังมุ่งให้เกิดผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ข้อดีของวิธีการนี้ก็คือนอกจากมุ่งที่รากฐานของการปรับปรุงหลักสูตร คือมุ่งปรับปรุง

การสอนของครูแต่ละคน แต่ก็ยังมีข้อเสียที่เรีนอยู่ในขอบเขตที่แคบ เน้นการปรับปรุงการสอนของครู และครูขาดความรู้ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และประเทศไทยเรายังมีบุคลากรที่มีความรู้ทางนี้ไม่เพียงพอ

จะเห็นได้ว่าวิธีในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทำไ้หลายวิธี แต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องอยู่ทุกข การใช้วิธีใดวิธีหนึ่งอาจจะไม่สามารถจัดขอบกรอบของวิธีนั้นออกไปได้ ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจึงอาจจะใช้หลายวิธีร่วมกันตามความเหมาะสม

หลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

หลักสูตร ฉบับนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้สร้างขึ้นโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ให้ทำหน้าที่ปรับปรุงหลักสูตร การศึกษานุกรระดับ คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ดังกล่าวได้ดำเนินการยกร่างหลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับ พ.ศ. 2518 ขึ้น โดยนำเอาผลการวิเคราะห์หลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับ พ.ศ. 2503 มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ และสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาและประชาชนต่างอาชีพ นอกจากนี้กรมวิชาการยังได้จัดสัมมนาผู้บริหาร โรงเรียน ครู-อาจารย์ คณาภิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคขึ้นหลายครั้ง เพื่อรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาประกอบการพิจารณาในการร่างหลักสูตร ได้เสนอกระทรวงศึกษาธิการ และประกาศใช้เป็นหลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับ พ.ศ. 2518 เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2518 กำหนดให้ใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 เป็นต้นไป ส่วนสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ นั้น เนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเพื่อให้สามารถสร้างคนที่มีคุณภาพสนองความต้องการ ของสังคม และเพื่อให้เป็น การจัดการศึกษาเพื่อมวลชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยัง เน้นเพื่อฝึกฝนเยาวชนไทยให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรม อันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

เพื่อช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคม และเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผล การเรียน แต่จำนวนบุคลากรที่ได้รับการอบรมก็ยังไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากการประกาศใช้หลักสูตรใหม่อย่างกระทันหัน ทำให้มีเวลาสำหรับเตรียมการใช้หลักสูตรด้านต่าง ๆ น้อยไป นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกประเภทและทุกสังกัดขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้โรงเรียนภายในกลุ่มได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และวางมาตรการ เพื่อควบคุมและส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะกระจายอำนาจความรับผิดชอบให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ สำหรับการแบ่งกลุ่มโรงเรียนทั้งประเทศนั้น ได้แบ่งออกเป็น 20 กลุ่ม ในส่วนกลาง 8 กลุ่ม และในส่วนภูมิภาคแบ่งตามเขตการศึกษาอีก 12 กลุ่ม

ลักษณะโครงสร้างโดยทั่ว ๆ ไปของหลักสูตรใหม่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร และเนื้อหาวิชาซึ่งมีรายวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดให้เลือกเรียนได้มากกว่า 1000 วิชา⁴⁵ พอจะแยกกล่าวเป็น 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกอบด้วย⁴⁶
 - ก. ความมุ่งหมายของระดับการศึกษา ซึ่งกล่าวไว้ว่าหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาระดับนี้มีความมุ่งหมายที่จะฝึกฝนอบรม

⁴⁵ กรมวิชาการ, คู่มือหลักสูตร ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมวิทยุศึกษาทหารบก 2518), หน้าค่านำ

⁴⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตร ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 4.

เยาวชนไทยให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษา
หาความรู้เพิ่มเติมและการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ลักษณะของหลักสูตรจัดให้มีความยืดหยุ่น
พอเพียงที่จะให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละคน

ข. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีอยู่ 9 ข้อด้วยกัน ซึ่ง
มีความแตกต่างไปจากหลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2503 เดิมอยู่ 4 ข้อ สำคัญสำคัญของจุดมุ่งหมายที่
เปลี่ยนแปลงไปและควรนำมาพิจารณาคือ

1. เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี
ตลอดจนมีทัศนคติในการ เสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมประชาธิปไตย
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
และวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อให้เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในปัจจุบัน
4. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อสมาชิกทุกคน และให้มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ มี
ความขยัน อดทน รู้จักประหยัดในการบริโภค การสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

ถ้าพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งหมดและพิจารณาจุดมุ่งหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
ทั้ง 4 ข้อที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรนี้เน้นความเป็นพลเมืองดี ความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระ
มหากษัตริย์ ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ และการประกอบอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพทางกายและ
ทางจิตใจด้วย

2. เนื้อหาวิชา เนื้อหาจัดเป็นรายวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1000 รายวิชา เพื่อให้
เหมาะสมกับการเรียนในระบบหน่วยกิต และให้นักเรียนได้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง รายวิชาที่
จัดไว้นี้มีทั้งวิชาที่เป็นภาคทฤษฎีล้วน ภาคปฏิบัติล้วนและวิชาที่รวมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมกัน
สำหรับเนื้อหาในบางรายวิชาจะต้องเรียนต่อเนื่องกันไป เพราะต้องอาศัยรายวิชาที่เรียนมาก่อนเป็น
พื้นฐาน บางรายวิชา โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีจะจบในตัวเอง ในแต่ละรายวิชาได้กำหนดหน่วยกิต
และคาบเวลาเรียนเอาไว้ด้วย รายวิชาต่าง ๆ ได้จัดเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ ตามประเภทของวิชา

รวม 11 หมวดวิชา สำหรับหมวดวิชาที่ยังแยกออกเป็นหมวดวิชาที่ประเภทต่าง ๆ อีกหลายสาขา ส่วนการเรียนนั้นมัธยมบังคับและวิชาเลือกที่นักเรียนจะต้องเรียนดังนี้⁴⁷

ผู้เรียนจบหลักสูตรจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้อย่างน้อย 100 หน่วยกิต ในจำนวนนี้ให้เรียนวิชาบังคับ 34 หน่วยกิต และวิชาเลือกรวมกันไม่น้อยกว่า 66 หน่วยกิต ซึ่งบังคับและให้เลือกเรียนจากหมวดวิชาต่าง ๆ ตามเกณฑ์ดังนี้

วิชาบังคับ 34 หน่วยกิต

ภาษาไทย	12	หน่วยกิต
ภาษาอังกฤษ	12	หน่วยกิต
สังคมศึกษา	12	หน่วยกิต
พลานามัย	4	หน่วยกิต
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยกิต

สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ที่ควรเรียน 6 หน่วยกิตนั้นให้ยกเว้นผู้ที่เลือกเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิชาใดวิชาหนึ่งในหมวดวิชาที่พิเศษแล้ว

นอกจากนี้ให้เลือกเรียนวิชาในหมวดต่าง ๆ ต่อไปนี้เพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้ครบ 100 หน่วยกิต

หมวดวิชาภาษาไทย	ไม่เกิน	16 หน่วยกิต
หมวดวิชาสังคมศึกษา	ไม่เกิน	16 หน่วยกิต
หมวดวิชาวิทยาศาสตร์	ไม่เกิน	44 หน่วยกิต
หมวดวิชาคณิตศาสตร์	ไม่เกิน	24 หน่วยกิต

⁴⁷กรมวิชาการ. เรื่องเดิม, หน้า 6.

หมวดวิชาชีพ	ไม่เกิน	72 หน่วยกิต
หมวดวิชาพหุภาษา	ไม่เกิน	12 หน่วยกิต
หมวดวิชาภาษาอังกฤษ	ไม่เกิน	40 หน่วยกิต
หมวดวิชาภาษาต่างประเทศที่สอง	ไม่เกิน	16 หน่วยกิต
หมวดวิชาศิลปศึกษา	ไม่เกิน	12 หน่วยกิต
หมวดวิชาอื่น	ไม่เกิน	8 หน่วยกิต
หมวดกิจกรรมพิเศษ	ไม่เกิน	4 หน่วยกิต

สำหรับรายวิชาในหมวดวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก มีรายละเอียดขอยุ
แล้วในหนังสือหลักสูตรทั้ง 6 เล่มของกระทรวงศึกษาธิการ

3. การนำหลักสูตรไปใช้ มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้คือ⁴⁸ ยกเลิกการ
แบ่งเป็นสายสามัญ สายอาชีพและแผนกต่าง ๆ เป็นการเรียนในระบบหน่วยกิต มีการเรียนปีละ 2
ภาคเรียน และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร ในแต่ละภาคเรียนปกตินักเรียน
จะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 25 หน่วยกิต ทั้งนี้ยกเว้นผู้ที่เรียนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ภาคเรียนอาจเรียน
น้อยกว่าภาคเรียนละ 25 หน่วยกิตได้ สำหรับการจบหลักสูตรนั้น ผู้เรียนจะต้องมีเวลาเรียนอยู่ใน
โรงเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ปกติและสอบได้รายวิชาต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ไม่น้อย
กว่า 100 หน่วยกิต ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตและผลการเรียน จากโรงเรียน
หนึ่งไปอีกโรงเรียนหนึ่งได้ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากการเรียนตามหลักสูตร
นี้ประกอบไปด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก ซึ่งมีมากมาย ในการเลือกรายวิชานั้นจะเลือกรายวิชา
จากหมวดใด ก็หมวดวิชาเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ ทั้งนี้ภายในขอบเขตและความต่อเนื่องที่กำหนด
ไว้ในหลักสูตร ดังนั้นการจัดโปรแกรมการเรียนจึงเป็นเรื่องที่โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษ

⁴⁸ กรมวิชาการ เรื่องเดิม, หน้า 4-8.

เพราะแต่ละโรงเรียนย่อมไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้ทุกรายวิชาที่มีอยู่ในหลักสูตร เพื่อความเหมาะสมในทางปฏิบัติแต่ละโรงเรียนควรจัดโปรแกรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึง ความสนใจ ความถนัด ความสามารถและเป้าหมายการประกอบอาชีพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนเอง และคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นด้วย และเนื่องจากการเรียนในหลักสูตรระบบหน่วยกิตนี้มีความยุ่งยากซับซ้อนพอสมควร โรงเรียนควรจัดให้มีบริการแนะแนวสำหรับนักเรียน รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่สำหรับลงทะเบียนเรียนและเจ้าหน้าที่วัดผลการศึกษาคด้วย

ส่วนด้านการเรียนการสอนนั้น ใ้เน้นการให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามความสนใจ เน้นการให้นักเรียนรู้จักศึกษาคุณค่าความหมายของวิชาที่ตนสนใจได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การเรียนการสอนจะต้องมีบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ ตลอดจนมีบริการห้องสมุดที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ด้วย ส่วนการสอนของครูจะให้ใ้โดยดัดนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับความมุ่งหมายและเนื้อหาในแต่ละรายวิชา และควรตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการสอน เพื่อจะได้ทราบว่า เมื่อเรียนจบแต่ละตอนแล้วจะใ้ให้นักเรียนทำอะไรได้บ้าง การตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการสอนจะช่วยให้ครูสอนเข้าใจวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนวิธีประเมินผลการเรียนอย่างชัดเจนและเป็นแนวทางที่จะนำมาใ้ใช้ในการปรับปรุงการสอนของครู และการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นด้วย

4. การประเมินผล ได้เปลี่ยนวิธีการวัดผลจากการตัดสินหาจบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยถือคะแนนรวมทั้ง 50% ขึ้นไป จากการสอบชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินการสอบเพียงครั้งเดียว เป็นการตัดสินโดยอิสระคั่นคะแนนผลการเรียนของแต่ละรายวิชา และโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง โดยความร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียน สำหรับระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรใหม่⁴⁹พอสรุปได้ดังนี้⁴⁹

⁴⁹กรมวิชาการ, คู่มือประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1 หลักการในการประเมินผล ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลการเรียน ด้ยความเห็นชอบของกุ่มโรงเรียน โดยให้ประเมินผลเป็นรายวิชาจาก การวัดผลทั้งระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน และให้กุ่มโรงเรียน กรมวิชาการและกรมเจ้าสังกัดดำเนินการส่งเสริมคุณภาพและควบคุมมาตรฐานการศึกษา

4.2 วิธีประเมินผลการเรียน ทั้งระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียนในหัวัดผล หรือประเมินผลจากการทดสอบทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติให้ครอบคลุม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาของหลักสูตรรายวิชานั้น สำหรับการ ให้ระดับคะแนนแต่ละรายวิชากำหนดให้เป็นตัวเลขดังต่อไปนี้

4	หมายถึงผลการเรียน	ดีมาก
3	หมายถึงผลการเรียน	ดี
2	หมายถึงผลการเรียน	พอใช้
1	หมายถึงผลการเรียน	ดกน
0	หมายถึงผลการเรียน	อ่อนมากหรือสอบตก

4.3 การตัดสินผลการเรียน ถารายวิชาใดไ้ระดับคะแนน 0 ถือว่าตก ใต้ตั้ง แต่ 1 ขึ้นไปถือว่าไ้ และให้นับจำนวนหน่วยกิตที่ไ้ของรายวิชานั้นเป็น หน่วยกิตสะสม รายวิชาที่ตกให้สอบแก้ตัวภายในสัปดาห์ที่สองของภาค เรียนถัดไป แต่ดาสอบแก้ตัวไม่ได้สำหรับรายวิชาบังคับยังให้โอกาสสอบ แก้ตัวใหม่ทุกปลายภาคเรียนถัดไป ส่วนวิชาเลือกให้โรงเรียนพิจารณาว่าจะให้เรียนซ้ำหรือจะให้เลือกเรียนรายวิชาใหม่ ระดับคะแนนราย วิชาที่สอบแก้ตัวต้องไม่สูงกว่า 2 การตัดสินผลการเรียนวาจบหลักสูตร นั้น จะต้องไ้วิชาบังคับครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ และต้องไ้ จำนวนหน่วยกิตสะสมไม่น้อยกว่า 100 หน่วยกิต

- 4.4 ให้มีการโอนหน่วยกิตและผลการเรียนไปยังโรงเรียนอื่นได้และให้ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ มีอำนาจในการอนุมัติผลการเรียน โดยความเห็นชอบ ของกลุ่มโรงเรียน ส่วนการออกไปรับรองและประกาศนียบัตรให้เป็นหน้าที่ ของโรงเรียนโดยปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อสรุปของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503

จากโครงสร้างโดยทั่ว ๆ ไปของหลักสูตรใหม่ สรุปได้ความที่มีการเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2503 ดังนี้⁵⁰

1. ระบบการเรียน ไตรระบบการเรียนแบบหน่วยกิต
2. จัดเป็นหลักสูตรรวมให้นักเรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ไม่แบ่งเป็นสายสามัญ สายอาชีพ หรือแผนกวิชาวิทยาศาสตร์ แผนกศิลป์ แผนกทั่วไป
3. เปลี่ยนการปิดเปิดภาคเรียน จากปีละสามภาคเรียน เป็นปีละสองภาคเรียน
4. เปลี่ยนวิธีการวัดผล จากที่เคยถือผลการสอบครั้งสุดท้ายเป็นการตัดสินการจบ ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการตัดสินผลการเรียนของแต่ละรายวิชาที่เรียนเป็นแบบหน่วยกิต

ประมวลปัญหาการใช้หลักสูตร ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518

การนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ในระยะเวลาเริ่มแรกย่อมจะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นไม่มากนักน้อย เพราะการเปลี่ยนหลักสูตรใหม่เป็นการเปลี่ยนแนวความคิดและแนวการปฏิบัติเดิมของผู้ใช้หลักสูตร ปัญหาการใช้หลักสูตรใหม่ที่ประมวลมานี้ได้แก่วิธีของหมวดวิชาต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากโครงการติดตาม

⁵⁰กรมวิชาการ, คู่มือแนะแนวการศึกษาและอาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ ศาสนา, 2518), หน้า 1.

ผลการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับพุทธศักราช 2518 ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ มีปัญหาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้คือ⁵¹

1. จำนวนครูไม่เพียงพอ และขาดครูที่มีวุฒิเฉพาะวิชา ทำให้ไม่สามารถเปิดวิชาให้เด็กเรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวางตามความสนใจและความถนัด
2. เนื้อหาวิชาในบางวิชามากเกินไปจนไม่สามารถสอนได้ทันในเวลา 1 ภาคเรียน
3. เนื้อหาบางรายวิชาซ้ำซ้อนกัน
4. ขาดตำรา แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ หาด้อยาก ราคาแพง และบางวิชาไม่มี
5. ขาดคู่มือครูและประมวลการสอน
6. ขาดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน โรงพลศึกษา สนามกีฬา และวัสดุ

อุปกรณ์การสอน

สรุป

จากเอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึงโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ส่วนองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปประกอบด้วย ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผล หลักสูตรที่นำมาใช้ควรจะได้รับปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะต้องมีขบวนการที่ดีและมีข้อที่ควรคำนึงถึงอยู่หลายประการ นอกจากนี้ยังจะต้องใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย ส่วนหลักสูตร

⁵¹กองวิจัยทางการศึกษา, "โครงการติดตามผลการใช้หลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518", (อัคราเนา)

ใหม่ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้นั้น ในระบบการเรียนแบบหน่วยกิต จัดเป็นหลักสูตรรวม
 ไม่มีรายวิชาหรือแผนก มีรายวิชาต่างๆ ที่ให้เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจมาก
 กว่า 1000 วิชา และคัดสรรเนื้อหาการเรียนของแต่ละรายวิชาเป็นหน่วยกิต ผู้เรียนจบหลักสูตร จะต้อง
 ได้วิชานั้นครบและไดหน่วยกิตสะสมรวมกันไม่น้อยกว่า 100 หน่วยกิต หลักสูตรใหม่ที่ประกาศใช้ไปแล้ว
 ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการที่ไม่สามารถเปิดวิชาให้เด็กเรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพราะขาดครุ
 ษาครุสถานที หนังสือแบบเรียน วุสดุและอุปกรณ์การสอน นอกจากนี้เนื้อหาวิชาในบางวิชายังมีมาก
 เกินไปจนสอนไม่ทันและบางรายวิชาที่ซ้ำซ้อนกันด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย